

Briselē, 2.3.2016.
COM(2016) 110 final

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

Ceļā no Parīzes: ko mums nozīmē Parīzes nolīgums? Pavaddokuments priekšlikumam Padomes lēmumam par to, lai Eiropas Savienības vārdā parakstītu Parīzes nolīgumu, kas pieņemts saskaņā ar ANO Vispārējo konvenciju par klimata pārmaiņām

1. Ievads

Pasaules cīņā ar klimata pārmaiņām 2015. gada Parīzes nolīgums ir vēsturisks pavērsiena punkts. Šis nolīgums ir pēdējais salmiņš, pēdējā iespēja mantojumā nākamajām paaudzēm atstāt stabilāku pasauli, veselāku planētu, taisnīgāku sabiedrību un plaukstošāku tautsaimniecību, arī 2030. gadam nospraustās Ilgtspējīgas attīstības programmas kontekstā. Šis nolīgums pasauli virzīs uz globālu pāreju uz tīru enerģiju. Šāda pāreja nozīmē, ka būs jāmainās uzņēmējdarbības un investīciju modeļiem, ka būs vajadzīgi attiecīgi stimuli visās rīcībpolitikas jomās. Eiropas Savienībai tas paver būtiskas izdevības, īpaši nodarbinātības un izaugsmes ziņā. Pārkarotāšanās stimulēs investīcijas un inovācijas atjaunojamo energoresursu enerģijā un tādējādi palīdzēs gan realizēt ES vērīgo mērķi — kļūt par pasaules līderi atjaunojamo energoresursu jomā —, gan kāpināt izaugsmi ES izcelsmes preču un pakalpojumu tirgos, piemēram, energoefektivitātes laukā.

Parīzes nolīgums ir pirmais daudzpusējais nolīgums par klimata pārmaiņām, kas aptver teju visas pasaules emisijas. Parīzes nolīgums ir laba vēsts visai pasaulei un apstiprinājums, ka ES virzība uz mazoglekļa ekonomiku ir pareizais ceļš. Ceļā uz vienošanos par nolīgumu izšķirīga loma bija ES izvēlētajai sarunu stratēģijai. ES, balstoties uz savu pieredzi iedarbīgas klimata politikas veidošanā un ilggadējām sarunu vešanas un noteikumos balstītas starptautiskās sadarbības tradīcijām, uzstāja uz nolīguma vērīenu. ES bija pirmā lielā tautsaimniecība, kas jau 2015. gada 6. martā nāca klajā ar savu klimata plānu (t. i., iecerēto valsts noteikto devumu jeb IVND), kas atspoguļo gan Eiropadomes 2014. gada oktobrī nosprausto klimata un enerģētikas politikas satvaru 2030. gadam¹, gan Eiropas Komisijas sagatavoto plānu klimata pārmaiņu apkarošanai pēc 2020. gada². ES ir nospraudusi vērīgu iekšējo mērķrādītāju visai tautsaimniecībai — līdz 2030. gadam panākt siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājumu par 40 %. Mērķrādītāja pamatā ir globālās prognozes atbilstoši tam, ko Parīzes nolīgumā paredzēts sasniegt vidējā termiņā.

Parīzes konferences gaitā ES saglabāja vislielāko politisko vienprātību. Visi ES ministri Parīzē puda gatavību un apņēmību panākt vajadzīgo rezultātu. ES rīkojās kā viens vesels, aizstāvēdama Vides padomē saskaņoto ES nostāju. Tāpēc ES visos sarunu posmos darbojās vienoti un saliedēti, un tikai tā Parīzē izdevās panākt sekmīgu iznākumu. Kas pats svarīgākais, ES piekoptā klimata diplomātija ES un tās partneriem deva iespēju izveidot plašu attīstīto un jaunattīstības valstu koalīciju par labu pēc iespējas tālejošākam nolīgumam. Šī "vērīgo mērķu koalīcija" sekmēja sarunu risināšanos vēlamajā virzienā un visu lielāko emitētāju piesaistīšanu Parīzes nolīgumam.

Bez tam salīdzinājumā ar 2009. gada Kopenhāgenas konferenci noskaņa pasaulē bija krasi mainījusies un jautājumam pievērsās ļoti plašs iesaistīto personu loks visā pasaulē visdažādākajos līmeņos — gan valdības, gan nevalstiskās struktūras, piemēram, uzņēmumi, investori, pilsētas un pilsoniskā sabiedrība. Atzinīgi vērtējami Klimata konferences Francijas

¹ Eiropadomes 2014. gada 24. oktobra sanāksmes secinājumi.

² Parīzes protokols — plāns klimata pārmaiņu apkarošanai pēc 2020. gada, COM(2015) 81 *final*.

prezidentūras un ANO sekmīgie centieni radīt pozitīvu dinamiku pirms konferences un tās gaitā.

Lai Parīzes nolīgumā noteiktās saistības izpildītu, ir cieši jāturas pie uzņemtā kursa un jā saglabā stingra politiskā apņēmība panākt sociāli taisnīgu pāreju uz klimatnoturīgu, klimatneitrālu nākotni. Klimata pārmaiņām arī turpmāk jābūt attiecīgo starptautisko forumu (tostarp G20 un G7 sanāksmju) dienaskārtībā. Tāpēc ES arī turpmāk uzņemsies starptautiska līdera lomu un nodosies klimata diplomātijai³.

2. Parīzes nolīgums — vispasaules nolīgums

2.1. Galvenie Parīzes nolīguma elementi

Parīzes nolīgumā ir izklāstīts pasaules mēroga rīcības plāns, kā izvairīties no draudīgām klimata pārmaiņām; tas nozīmē, ka pasaules siltumnīcefekta gāzu emisiju maksimumpunktam ir jāpienāk pēc iespējas ātrāk, bet gadsimta otrajā pusē ir jāsasniedz klimatneitralitāte. Nolīguma galvenie elementi ir šādi.

- Tajā izvirzītais ilgtermiņa mērķis ir šāds: pasaulei pārlicinoši jāierobežo globālā sasilšana tā, lai temperatūras pieaugums nesasniegtu 2 °C salīdzinājumā ar pirmsindustriālā laikmeta līmeni, un jātiecas temperatūras kāpumu ierobežot līdz 1,5 °C. Par vēlamā mērķi — 1,5 °C — vienojās, lai dotu impulsu vērienīgākiem samazinājumiem un lai ievērotu bažas, ko paudušas pašas mazaizsargātākās valstis, kuras jau tagad cieš no klimata pārmaiņu sekām.
- Nolīgums visām ieinteresētajām aprindām, investoriem, uzņēmumiem, pilsoniskajai sabiedrībai un politikas veidotājiem nepārprotami signalizē, ka uzņemtais globālas pārkārtošanās kurss uz tīru enerģiju nemainīsies un ka no fosilā kurināmā jāpārorientējas uz citiem resursiem. 189 nacionālie klimata plāni aptver aptuveni 98 % visu emisiju, kas nozīmē, ka klimata pārmaiņu apkarošana ir ieguvusi patiesi globālas aprises. Parīzes nolīgums nozīmē: pienācis brīdis, kad rīkojas visi, nevis vairs tikai daži.
- Ar nolīgumu tiek ieviests dinamisks mehānisms, kā izsvērt paveikto un laika gaitā nospraust augstākus mērķus. Sākot no 2023. gada, puses ik pēc pieciem gadiem kopīgi piedalīsies "globālajā izsvēršanā", kuras gaitā apskatīs progresu tādās jomās kā emisiju samazināšana, pielāgošanās un sniegtais un saņemtais atbalsts, ņemot vērā nolīgumā nospraustos ilgtermiņa mērķus.
- Pusēm ir juridiski saistošs pienākums īstenot savus mazināšanas pasākumus nolūkā sasniegt sava devuma mērķus.
- Ar nolīgumu ir izveidots pamatīgāks pārredzamības un pārskatatbildības satvars, tostarp šādi elementi: siltumnīcefekta gāzu pārskats un progresa novērtēšanai nepieciešamā informācija, kas visām pusēm jāsniedz ik pēc diviem gadiem; tehnisko ekspertu izvērtējums; pušu progresa veicinoša un daudzpusēja caurskatīšana un mehānisms nolīguma īstenošanas atvieglināšanai un ievērošanas veicināšanai.

³ Eiropas diplomātija klimata jomā pēc COP21 – Padomes secinājumi (2016. gada 15. februāris).

- Nolīgums paredz plašu solidaritāti, tostarp pienācīgus noteikumus par finansējumu klimata pārmaiņu jomā un par to vajadzību apmierināšanu, kas izriet no pielāgošanās un no klimata pārmaiņu negatīvās ietekmes izraisītiem zaudējumiem un kaitējuma. Ar domu veicināt gan individuālu, gan kopīgu pielāgošanās pasākumu ieviešanu, Parīzes nolīgumā pirmo reizi ir izvirzīts attiecīgs globāls mērķis, lai tādējādi stiprinātu pielāgotiespēju un klimatnoturību un mazinātu uzņēmību pret klimata pārmaiņām. Starptautiskā aspektā nolīgums veicina pušu ciešāku sadarbību, proti, dalīšanos zinātniskajās atziņās par pielāgošanos un informācijā par praksi un rīcībpolitiku.

2.2. Parīzes nolīguma ratifikācija un stāšanās spēkā

Vienošanās par Parīzes nolīgumu ir ievērojams sasniegums. ES arī turpmāk proaktīvi piedalīsies starptautiskās sarunās par klimatu, lai nodrošinātu, ka nolīguma īstenošanas elementi, piemēram, sīki noteikumi par pārredzamību un pārskatatbildību, ilgtspējīgas attīstības mehānismi un tehnoloģiju mehānismi, atbilst iecerētajam vērienam.

Nākamais solis ir Parīzes nolīguma parakstīšana. Nolīgumu parakstīšanai atvērs Ņujorkā 2016. gada 22. aprīlī, un tas stāsies spēkā, kad to būs parakstījušas vismaz 55 puses, kas rada vismaz 55 % no pasaules emisijām. Cerams, ka nolīguma ratificēšana un stāšanās spēkā notiks iespējami drīz, jo tas visām valstīm dotu tiesisko noteiktību, ka nolīgums jau drīzumā sāks darboties. ES vajadzētu spēt Parīzes nolīgumu ratificēt pēc iespējas drīzāk.

2.3. Parīzes nolīguma pieturpunkti vidējā termiņā

Parīzes nolīgumā ir paredzēti vairāki vidēja termiņa pieturpunkti. Vajadzīga skaidra izpratne par to, ko politikas kontekstā nozīmē izvirzītais 1,5 °C mērķis. Klimata pārmaiņu starpvaldību padomes (IPCC) 5. novērtējuma ziņojumā par šo aspektu nav skaidrības, jo trūkst zinātniskās analīzes datu. Tāpēc IPCC tika lūgta 2018. gadā sagatavot īpašu ziņojumu. ES iesaistīsies šāda ziņošana sagatavošanai vajadzīgajā starptautiskajā zinātniskajā darbā. ES vajadzētu iesaistīties pirmajā "veicinošajā dialogā", kas notiks 2018. gadā, lai izsvērtu, kāds ir kopīgo ieceru vēriens un kā veicas ar saistību pildīšanu. Šajā sakarā ES 2023. gadā piedalīsies pirmajā globālajā izsvēršanā — tas būs arī piemērots brīdis, lai izspriestu, vai periodam pēc 2030. gada visām pusēm vajadzētu izvirzīt aizvien vērienīgākus mērķus. Šajā ziņā ES, tāpat kā citām pusēm, līdz 2020. gadam jāizziņo savas ilgtermiņa stratēģijas attīstībai ar mazām SEG emisijām periodā līdz gadsimta vidum. Lai atvieglotu šo stratēģiju sagatavošanu un dotu materiālu politiskajām debatēm Eiropas Parlamentā, Padomē un ieinteresētajās aprindās, Komisija sagatavos padziļinātu analīzi par ekonomisko un sociālo pārkārtošanos.

3. Parīzes nolīguma īstenošana ES

Pāreja uz resursefektīvu mazoglekļa ekonomiku nozīmē, ka ir pašos pamatos jāmainās tehnoloģijām, enerģētikai, ekonomikai, finansēm un galu galā visai sabiedrībai. Parīzes nolīgums dod izdevību pārkārtot ekonomiku un palielināt nodarbinātību un izaugsmi. Tas ir būtiskākais elements, bez kā nav iespējams nedz sasniegt plašākus ilgtspējīgas attīstības mērķus, nedz realizēt ES prioritātes investīciju, konkurētspējas, aprites ekonomikas, pētniecības, inovācijas un enerģētikas pārkārtošanas jomās. Parīzes nolīguma īstenošana

Eiropas Savienībai sniedz komerciālas izdevības — saglabāt un izmantot priekšrocības, kas tai kā celmlauzei paveras, darbojoties atjaunojamo energoresursu un energoefektivitātes laukā un konkurējot citu mazoglekļa tehnoloģiju izstrādes globālajā tirgū. Lai šīs priekšrocības pienācīgi izmantotu, ES arī turpmāk būs jārada priekšzīme vārdos un darbos — jāpiekopj regulatīva politika ar mērķi samazināt emisijas un jārada labvēlīgi apstākļi, kas paātrinātu publiskās un privātās investīcijas inovācijā un modernizācijā visos nozīmīgajos sektoros, tajā pašā laikā raugoties, lai arī citas lielākās tautsaimniecības pildītu savas saistības. Pāreja uz mazoglekļa ekonomiku ir pienācīgi jāvada, ņemot vērā energoresursu sadalījuma un ekonomiskās struktūras atšķirības visā ES. Tas nozīmē, ka ir laikus jāparedz un jāmazina šādas pārkārtošanās sociālās sekas konkrētos reģionos un sociālekonomiskajos sektoros.

3.1. Labvēlīgi apstākļi pārejai uz mazoglekļa ekonomiku

Enerģētikas savienības pārkārtošanās

ES ir negrozāmi un neatgriezeniski apņēmusies pāriet uz tīro enerģiju. Enerģētikas savienības prioritātes ir izteiktas šādi: *"Mēs vairs nevaram darboties tādas ekonomikas apstākļos, kura balstīta uz fosilo kurināmo, kurā piemēro centralizētu un uz enerģijas piegādi vērstu pieeju un kurā lieto vecas tehnoloģijas un novecojušus darbības modeļus; ir jāpaplašina patērētāju iespējas rīkoties un (...) jāatsakās no sadrumstalotas sistēmas, kurā valstu rīcībpolitikas nav saskaņotas, pastāv tirgus šķēršļi un enerģētiski izolētas teritorijas."*⁴ Enerģētikas savienības projekts visā tā daudzšķautņainībā ir plašāks satvars, kurā ES var veidot enerģētikas pārkārtošanai labvēlīgu vidi. Starptautiskās Enerģētikas aģentūras dati liecina, ka klimata plānu pilnvērtīga īstenošana no 2015. līdz 2030. gadam dos 13,5 triljonus ASV dolāru lielas investīcijas energoefektivitātē un mazoglekļa tehnoloģijās (vidēji tie ir 840 miljardi ASV dolāru gadā). Šie klimata plāni ļaus ne tikai kāpināt investīcijas, bet arī tās pienācīgi sadalīt starp dažādiem kurināmajiem un sektoriem un starp piedāvājumu un pieprasījumu. Cita starpā investīcijas atjaunojamos energoresursos gandrīz trīskārt pārsniegs investīcijas fosilā kurināmā spēkstacijās, savukārt investīcijas energoefektivitātē (galvenokārt transporta un ēku sektorā) būs apmēros līdzvērtīgas investīcijām pārējos energosistēmas sektoros.

Inovācija un konkurētspēja

Parīzes nolīgums iezīmē skaidru un tālejošu virzienu inovācijām mazoglekļa jomā. Līdztekus Parīzes konferencei pasaules 20 vadošās tautsaimniecības uzsāka iniciatīvu "Misija: inovācija" ar mērķi dot jaunu impulsu publiskā un privātā sektora inovācijai tīrās enerģijas jomā, izstrādāt un ieviest dzīvē pavisam jaunas tehnoloģijas un samazināt izmaksas. ES vēlas šai iniciatīvai pievienoties, sevišķi tāpēc, ka līdz ar programmu "Apvārsnis 2020" ES mazoglekļa jomas pētniecībai atvēlētais budžets 2014.–2020. gadam ir faktiski divkārtšojies un ES ir apņēmusies vismaz 35 % no programmas "Apvārsnis 2020" līdzekļiem atvēlēt darbībām klimata jomā. Bez tam gaidāmajā Enerģētikas Savienības pētniecības, inovācijas un konkurētspējas stratēģijā tiks lieti izmantotas sinerģijas starp enerģētiku, transportu, aprites

⁴ Pamatstratēģija spēcīgai Enerģētikas savienībai ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku, COM(2015) 80, 2015. gada 25. februāris.

ekonomiku, rūpniecisko un digitālo inovāciju. Tas vairo ES mazoglekļa un energoefektivitātes tehnoloģiju konkurētspēju gan tagad, gan nākotnē.

Investīciju un kapitāla tirgi

Bez privāto investīciju pārorientēšanas un straujas kāpināšanas nav iespējams sekmēt pāreju uz klimatnoturīgu mazemisiju ekonomiku un izvairīties no iesīkstējušas piesaistes tādai infrastruktūrai un aktīviem, kam raksturīgas lielas emisijas. Tirgu mobilizēšanā svarīga loma būs ES fondiem⁵. Emisiju samazināšanai un energoefektivitātei domātas investīcijas vienotajā tirgū varētu sekmēt atbalsts investīcijām saskaņā ar Investīciju plānu Eiropai, galveno uzmanību veltot pasākumiem, kuru mērķis ir likvidēt šķēršļus investīcijām Eiropas Savienībā, kā arī iespējama finansējums no Eiropas Stratēģisko investīciju fonda (ESIF). Investīciju plāns Eiropai šajā jomā jau bijis visai sekmīgs⁶, un tā potenciāls jāizmanto pilnībā. Komisija nesen izveidojusi Eiropas Investīciju projektu portālu (EIPP), kas pilnvērtīgi funkcionēs jau pavisam drīz. Tā uzdevums ir piesaistīt investorus dzīvotspējīgiem un drošiem investīciju projektiem Eiropā. Enerģētikā iesaistītie tiek aicināti iesūtīt savus projektus EIPP, lai potenciālajiem investoriem būtu pieejams visaptverošs pārskats par projektiem. Komisijas prioritāte ir paātrināt tehniskās palīdzības sniegšanu ieinteresētajām personām, lai jau 2016. gadā būtu iespējams izveidot shēmas nelielu energoefektivitātes projektu sakopošanai lielākās kopās, lai tādējādi sasniegtu vajadzīgo kritisko masu. Šādas shēmas investoriem pavērs labākas iespējas investēt energoefektivitātē, kā arī uzlabos kapitāla pieejamību nacionālajām, reģionālajām vai vietējām energoefektivitātes platformām un programmām. Te jāmin arī tehniskās palīdzības un projektu izstrādes atbalsta stiprināšana, kurā iesaistīsies Komisijas un Eiropas Investīciju bankas izveidotais Eiropas Investīciju konsultāciju centrs (EIAH); iecerēts palīdzēt publiskajiem projektu virzītājiem strukturēt projektus un popularizēt finansēšanas shēmas ar standarta noteikumiem, jo īpaši ēku sektorā⁷.

Šajā pārkārtošanās procesā ļoti svarīgi partneri ir finanšu iestādes. Tikpat svarīgas ir arī netraucētas pārrobežu kapitāla plūsmas un integrēti un ilgtspējīgi kapitāla tirgi. Šajā sakarā nozīmīgi ir Kapitāla tirgu savienības⁸ paspārnē jau īstenotie vai sagatavošanā esošie pasākumi. Palīdzīgu roku šādas pārejas nodrošināšanā (gan vienotajā tirgū, gan aiz tā robežām) var sniegt Eiropas Centrālā banka, kā arī valstu centrālās bankas, Eiropas Investīciju banka, Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības banka, Klimata pārmaiņu mazināšanas fonds, citas starptautiskas finanšu iestādes, piemēram, Pasaules banka, un valstu attīstības bankas. Atsaucoties uz G20 2015. gada aprīlī pausto aicinājumu izvērtēt, kā finanšu sektors var ņemt vērā klimatiskos apsvērumus, Finanšu stabilitātes padome izveidoja klimatiskās finanšu informācijas izpaušanas darba grupu, kuras uzdevumus ir palīdzēt tirgus dalībniekiem labāk

⁵ Plānots 2014.–2020. gadā no reformētajiem Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem (ESI fondiem) klimatiskajiem pasākumiem atvēlēt 114 miljardus euro. Plānošana noritēja plašā partnerībā ar attiecīgajām ieinteresētajām personām. Rezultātā 25 % no ESI fondu līdzekļiem tiks piešķirti tieši klimata pasākumiem; tādējādi mērķrādītājs — šādiem projektiem atvēlēt 20 % — ir sasniegts ar uzvižu. Atbalsts neaprobežojas tikai ar finansējumu; tas ietver arī ciešu reģionālo sadarbību, spēju veidošanu un tehnisko palīdzību.

⁶ Pārskats par Investīciju plāna projektiem mazoglekļa un energoefektivitātes jomā:
http://ec.europa.eu/priorities/sites/beta-political/files/sector-factsheet-energy_en.pdf

⁷ Enerģētikas savienības stāvokļa apskats, 2015.

⁸ Rīcības plāns kapitāla tirgu savienības izveidei, COM(2015) 468 *final*.

izprast un pārvaldīt klimatiskos riskus. G20 nesen izveidojusi analītisko grupu, kas nodarbojas ar zaļā finansējuma jautājumiem (GFSG). Eiropas līmenī Eiropas Sistēmisko risku kolēģija ir publicējusi ziņojumu par pāreju uz mazoglekļa ekonomiku un iespējamiem riskiem finanšu sektorā⁹.

Oglekļa cena un fosilā kurināmā subsīdijas

Vienlīdzīgi konkurences apstākļi visā pasaulē par labu pārejai uz mazoglekļa ekonomiku ir iespējami tad, ja ogleklis ir noteikta cena. Tas var izpausties kā emisiju tirdzniecība (kā tas ir ES), nodokļu uzlikšana vai citi ekonomiski un/vai fiskāli instrumenti. ES ar savu pieredzi šajā jomā intensīvāk jāiepazīstina visas valstis, kurām ir jāķeras pie oglekļa cenas noteikšanas. Pie šādām valstīm joprojām pieder gan Ķīna un Dienvidkoreja, kas pašlaik veido emisiju tirdzniecības sistēmas, gan daudzas citas valstis, tostarp lielākās tautsaimniecības, kas plaši ievieš atjaunojamās enerģijas tehnoloģijas un pilnveido energoefektivitātes politiku. Parīzes nolīgums situāciju maina pašos pamatos, jo tā ir globāla vienošanās, tomēr katrai valstij noteiktais centiens apjoms atšķiras, un tas rada risku, ka dažās nozarēs konkurence kļūs neizdevīga, ja netiks novērsta apstākļu nevienlīdzība. Eiropadomes stratēģiskais lēmums par bezmaksas kvotu iedalīšanas režīma saglabāšanu arī pēc 2020. gada un noteikumi par oglekļa emisiju pārvirzi, ko plānots iestrādāt ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmā, pašlaik nodrošina pareizo līdzsvaru, taču nākamajā desmitgadē šie aspekti būtu jāizvērtē vēlreiz.

Oglekļa un enerģijas cenu noteikšanas perspektīvas vēl vairāk sarežģī pašlaik zemās naftas cenas. Tā varētu būt laba izdevība ne tikai ieviest oglekļa cenu, bet arī atcelt fosilā kurināmā subsīdijas, kas, kā liecina Starptautiskās enerģētikas aģentūras dati, 2013. gadā pasaulē sasniedza 548 miljardus ASV dolāru. Šādas subsīdijas ir vislielākais šķērslis inovācijām tīrajās tehnoloģijās, un tas atzīts G20 un G7 aicinājumos atcelt subsīdijas fosilajam kurināmajam. Pašreizējais stāvoklis šajā jomā tiks apskatīts gaidāmajā ziņojumā par ES enerģijas cenām un izmaksām.

Pilsētu, pilsoniskās sabiedrības un sociālo partneru loma

Vēl viens pārkārtošanās priekšnoteikums ir iekustināt dažādu pilsoniskās sabiedrības pārstāvju — iedzīvotāju, patērētāju, sociālo partneru, MVU, inovatīvu jaunuzņēmumu un pasaulē konkurētspējīgu nozaru — aktīvu iesaistīšanos. Parīzes konferences un Limas–Parīzes rīcības programmas (Pušu konferences Peru un Francijas prezidentūru iniciatīva) mērķis bija pasaules mēroga forumā savest kopā līdz šim nepieredzēti daudz nevalstisko dalībnieku, lai paātrinātu sadarbību klimata jomā par labu jaunajam nolīgumam. ES ir visizdevīgākajā pozīcijā, lai pāreju uz mazoglekļa ekonomiku integrētu visos sektoros un pārvaldes līmeņos.

Nākotnes pārkārtošanās lielā mērā notiks tieši viedajās pilsētās un pilsētu kopienās. Tāpēc 2016. gadā tiks pastiprināts darbs pilsētu līmenī un darbs pie pilsētpolitikas, tostarp tiks atbalstīti pasākumi, kas izstrādāti integrētās un globālās iniciatīvas "Pilsētas mēru pakts" paspārnē, un tiks izveidotas "vienas pieturas aģentūras" pašvaldībām. Tas pašvaldībām dotu

⁹ https://www.esrb.europa.eu/pub/pdf/asc/Reports_ASC_6_1602.pdf

iespēju sekmīgāk iesaistīties ES pārejā uz mazoglekļa ekonomiku un Eiropas uzņēmumiem pavērs iespējas visā pasaulē izmantot savu konkurētspēju viedajām pilsētām domātu inovatīvo tehnoloģiju laukā.

Klimata diplomātija un darbība pasaules mērogā

Klimata politika ir stratēģiski svarīgs ārpolitikas jautājums, kas ietekmē ES ārpolitikas veidošanu tādās jomās kā attīstības palīdzība un sadarbība, kaimiņattiecību un paplašināšanās politika, starptautiskā zinātniskā un tehniskā sadarbība, tirdzniecība, ekonomikas diplomātija un drošība. Lai saglabātu Parīzē panākto pozitīvo virzību, būs jāmobilizē noturīgi politiskie un diplomātiskie spēki globālā līmenī.

Saskaņā ar Padomē panākto vienošanos¹⁰ 2016. gadā klimata diplomātijā galvenā uzmanība būtu jāveltī šādiem galvenajiem darbības virzieniem: i) turpināt iestāties par klimata pārmaiņu jautājumu kā par stratēģisku prioritāti, ii) atbalstīt Parīzes nolīguma un klimata plānu īstenošanu un iii) pastiprināt centienus, lai pievērstos saiknei starp klimatu, dabas resursiem, arī ūdens resursiem, labklājību, stabilitāti un migrāciju.

Runājot par finansējumu klimata jomā, ES un tās dalībvalstis ir apņēmušās aktīvāk piesaistīt finansējumu jēgpilnu mazināšanas pasākumu un īstenošanas pārredzamības labad, lai dotu savu artavu attīstīto valstu mērķa realizācijā — līdz 2020. gadam kopīgiem spēkiem mobilizēt 100 miljardus ASV dolāru gadā no visdažādākajiem avotiem, tostarp publiskiem un privātiem, divpusējiem un daudzpusējiem, arī alternatīviem finansējuma avotiem. Pašlaik uzņemtais ES attīstības palīdzības kurss lielā mērā palīdzēs Eiropas Savienībai dot savu ieguldījumu 100 miljardu dolāru mērķa realizācijā. Saskaņā ar 2014.–2020. gada daudzgadu finanšu shēmu ES ir apņēmusies nodrošināt, ka 20 % no kopējā budžeta tiek novirzīti klimata projektiem un politikai. Ja runājam par ārējiem izdevumiem, tādējādi ir vairāk nekā divkārtšojies jaunattīstības valstīm atvēlētais klimata jomas finansējums, kas nozīmē, ka klimata jomā varētu iztērēt pat 14 miljardus euro. Aizvien lielāka daļa no šiem līdzekļiem tiks investēta pielāgošanās pasākumos, inovācijas sekmēšanā un spēju veidošanā.

Lai jaunattīstības valstīm palīdzētu līdz 2020. gadam izpildīt klimata plānus, tiks stiprinātas atbalsta programmas (piemēram, Pasaules klimata pārmaiņu alianse +). Tālab ir pilnā mērā jāizmanto sinerģijas starp klimata jomas pasākumiem, Adisabebas rīcības plānu un Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam, kurā ir nosprausti ilgtspējīgas attīstības mērķi. Te ietilpst arī ES līdzdalība Āfrikas Atjaunojamo energoresursu iniciatīvā. Paplašināšanās un kaimiņattiecību politikas ietvaros ES turpinās vest politisko dialogu un atbalstīt partnervalstis, īpašu uzsvaru liekot uz spēju veidošanu.

Jāpasteidzina pašreizējās divpusējās un daudzpusējās sarunas par zaļo preču un pakalpojumu tirdzniecības liberalizāciju, jo tas atvieglotu globālus klimata pārmaiņu mazināšanas pasākumus un radītu komerciālas izdevības Eiropas uzņēmumiem. ES arī turpmāk vajadzētu uzņemties vadošo lomu, proti, iestāties par vērienīgiem rezultātiem sarunās, kas par siltumnīcefekta gāzu emisiju notiek Starptautiskajā Civilās aviācijas organizācijā (ICAO) un

¹⁰ Padomes secinājumi par Eiropas diplomātiju klimata jomā pēc COP21.

Starptautiskajā Jūrniecības organizācijā (IMO), kā arī sarunās saskaņā ar Monreālas protokolu.

3.2. Enerģētikas un klimata tiesiskais regulējums 2030. gadam

Pēc Parīzes klimata konferences visām valstīm savas saistības jāiedzīvina konkrētos politikas pasākumos. 2014. gada oktobrī Eiropadome pieņēma ES klimata un enerģētikas politikas satvaru 2030. gadam, kurā nosprausts vērienīgs iekšējais mērķrādītājs, kas aptver visus ekonomikas sektorus, — līdz 2030. gadam vismaz par 40 % samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas —, kā arī mērķrādītāji atjaunojamo energoresursu enerģijai un energoefektivitātei — vismaz 27 %¹¹. Parīzes nolīgums ir apliecinājums tam, ka šāda ES pieeja ir pareiza. Pēc Parīzes nolīguma noslēgšanas nozīmīgākais uzdevums ir īstenot Eiropadomes noteikto klimata un enerģētikas politikas satvaru 2030. gadam.

Komisija šo procesu jau ir sākusi — ir iesniegts priekšlikums par Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) pārskatīšanu un tās attiecināšanu uz 45 % no ES siltumnīcefekta gāzu emisijām. Nākamajos 12 mēnešos Komisija nāks klajā ar priekšlikumiem pārējiem nozīmīgākajiem tiesību aktiem, kas vajadzīgi, lai Eiropas Savienībā taisnīgi un izmaksefektīvi īstenotu saskaņoto 2030. gada satvaru, kas turklāt dalībvalstīm sniegtu maksimālu elastību un ļautu rast pareizo līdzsvaru starp pasākumiem nacionālā līmenī un ES līmenī. Nākamais solis būs Komisijas sagatavotie priekšlikumi par Kopīgo centienu lēmumu un par zemes izmantojumu, zemes izmantojuma maiņu un mežsaimniecību (LULUCF). Tāpat Komisija ierosinās tiesību aktus, ar kuriem izveidos stabilu un pārredzamu pārvaldības mehānismu un optimizēs plānošanas un ziņošanas prasības klimata un enerģētikas jomā periodam pēc 2020. gada.

Bez tam Komisija sagatavos nepieciešamos rīcībpolitikas priekšlikumus par to, kā ES tiesiskais regulējums būtu jāmaina, lai degpunktā izvirzītu energoefektivitāti un lai sekmētu ES kā pasaules līderes lomu atjaunojamo energoresursu jomā saskaņā ar Eiropadomes 2014. gada oktobra secinājumiem. Te var minēt jaunu enerģijas tirgus modeli, kas veicinās pieprasījuma reakciju un vairo elastību, jo par energosistēmas centrālo elementu būs kļuvis patērētājs. Turklāt šogad Komisija jau ir nākusi klajā ar Enerģētiskās drošības paketi, lai bez kavēšanās risinātu jaunos piegādes drošības apdraudējumus, kuru iemesli meklējami starptautiskās enerģētikas vides dinamikā.

4. Secinājumi

Gan pirms Parīzes konferences, gan tās laikā ES bija attīstīto un jaunattīstības valstu "vērienīgo mērķu koalīcijas" kodols. Lai garantētu pāreju uz mazoglekļa ekonomiku, ES nedrīkst zaudēt apņēmību ne iekšējā, ne starptautiskā līmenī.

- Parīzes nolīgums ir jāparaksta un jāratificē pēc iespējas drīzāk. Priekšlikums par nolīguma parakstīšanu ir pievienots šim paziņojumam.

¹¹ Energoefektivitātes mērķrādītājs 2020. gadā tiks pārskatīts, orientējoties uz 30 % Eiropas Savienībā.

- Pārejai uz mazoglekļa ekonomiku labvēlīga vide ES ir jāstiprina ar daudzām un dažādām savstarpēji saistītām rīcībpolitikām, stratēģiskajiem satvariem un instrumentiem, un to atspoguļo arī Ģ. K. Junkera vadītās Komisijas 10 prioritātes, jo īpaši tās, kas veltītas spēcīgai Enerģētikas savienībai ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku.
- ES klimata un enerģētikas politikas satvars 2030. gadam ir bez kavēšanās jāpabeidz saskaņā ar Eiropadomes 2014. gada oktobra secinājumiem. Gaidāmos tiesību aktu priekšlikumus Parlamentā un Padomē vajadzētu izskatīt pēc iespējas ātrāk.
- Visām pusēm ir jābūt gatavām pilnībā iesaistīties Parīzes nolīgumā paredzētajos izvērtēšanas procesos, kuru mērķis ir nodrošināt, ka tiek sasniegts izvirzītais mērķis — nepieļaut, ka temperatūras pieaugums pietuvojas 2 °C atzīmei, un tā vietā visiem spēkiem censties, lai tas būtu tikai 1,5 °C.